

УКРАЇНА
МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ УКРАЇНИ
ПАМ'ЯТКИ ІСТОРІЇ ТА КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ
(нерухомі — Державний реєстр Національного культурного надбання України)

Центр охорони та досліджень пам'яток археології управління культури
Полтавської облдержадміністрації
(найменування органу охорони пам'яток)

ПАСПОРТ

I. НАЙМЕНУВАННЯ ПАМ'ЯТКИ **Майдан “Розрита Могила”**

II. ТИПОЛОГІЧНА НАЛЕЖНІСТЬ

пам'ятка археології	пам'ятка історії	пам'ятка архітектури	пам'ятка мунумент. мистецтва
+			

III. ДАТУВАННЯ ПАМ'ЯТКИ (або дата історичної події, з якою пов'язане виникнення пам'ятки — для пам'яток історії)

Скіфський час — VI-IV ст. до н. е. — спорудження насипу кургана; **доба пізнього українського середньовіччя — початок XVII ст.** — руйнування насипу в ході видобування селітри; **XVIII – початок XIX ст.** — влаштування додаткових проходів, воріт та укріплень військового інтендантського складу.

IV. АДРЕСА (місцезнаходження) пам'ятки: *Полтавська область, Котелевський район, Малорублівська сільська рада, с. Лихачівка, урочище Розрита Могила*, за 2,5 км на схід — північний схід від села та в 0,6 км на захід від перехрестя автошляхів смт.Опішня – м.Колонтаїв та м.Полтава – смт.Котельва – м.Суми, безпосередньо ліворуч від кожного з шосе.

(Під'їзд — маршрутними автобусами та таксі від м.Полтави, смт.Котельва чи Опішня Полтавської обл.; м.Охтирка Сумської обл.).

V. ХАРАКТЕР СУЧАСНОГО ВИКОРИСТАННЯ

За початков. признач.	Культурно-освітнє	Турист.-екскурсійне	Лікув.-оздоровче	Житлові прим-ня	Господарче	Інше
+	Музей бібліотека клуб	+	Лікарня санаторі й б/відп.		Устан. торгівлі пром. склад	+ запов. тер.

ДОДАТКИ:

- Схема розміщення — 1
- Рис. загального вигляду — 1
- Рис. фрагментів — 1
- Генплан — 3
- Обміри: план — 1
- Розріз (перетини) — 1
- Схем. план охоронної зони — 1
- Рис. знахідок — 1

VI. ІСТОРИЧНІ ВІДОМОСТІ

А	для пам'ятки археології —	історія виникнення, ким і коли проводилися розвідки і розкопки, місце зберігання колекцій
	для пам'ятки історії —	історія виникнення: коротка характеристика подій, осіб, у зв'язку з якими об'єкт набув значення пам'ятки
	для пам'яток архітектури і монументального мистецтва —	автор, будівник, замовник, історія створення

Майдан Розрита Могила — залишки одного з найбільших **курганів скіфського часу** Полтавщини і басейну р.Ворскла. За аналогією з великими навколишніми курганами ворсклинського лівобережжя — Вітовою Могилою та Опішлянкою, дослідженими І.А.Зарецьким у 1888-1889 рр., за складом “валькованого”, тобто викладеного з дернин насипу, цей курган мав належати до поховальних пам'яток одного з можновладних представників вищого щабеля ієрархії землеробсько-скотарського населення басейну Ворскли **скіфського часу VI-V ст. до н.е.** На це вказують і знахідки поряд із насипом окремих фрагментів ліпного посуду скіфської доби.

Курганна група Розритої Могили. Навколо величезного насипу у скіфський час сформувався курганный некрополь, у складі якого в XIX ст. нараховувалося близько 60 насипів. На 1951 р. їх вже налічувалося лише 24, а при огляді пам'ятки восени 1999 р. — лише 16. Кургани розорані, лише 4 з них перевищують за висотою 1,0-1,5 м. Останні мають висоту 0,3-0,6 м. Діаметри насипів — 12-45 м. Частина з них — зі слідами заораних просілих розкопів “колодязем”. *Група курганів Розритої Могили* паспортизована окремо як пам'ятка археології місцевого значення.

Майдан як пам'ятка промислового виробництва. Починаючи з 1613 р., у Середньому Поворсклі — на прикордонній смузі між Річчю Посполитою та Московською державою, — розгортається інтенсивне *селітрове виробництво*, зорієнтоване на розробку покладів селітри для виготовлення порошу в насипах великих курганів. Напевне, саме тоді для потреб селітроваріння обирається під видобування збагаченого на селітру чорнозему і насип величезного кургану неподалік сучасної Лихачівки. Найвірогідніше, що такі роботи здійснювалися тут **між 1613-1624 рр.** На час їх проведення вказують і окремі знахідки фрагментів кружального димленого посуду зі штампованим візерунком початку XVII ст., залізні підкови та уламки гутного скла, виявлені І.А.Зарецьким наприкінці 1880-х рр.

Історичні події, пов'язані із Розритою Могилою. За Північної війни, напередодні Полтавської битви — у червні 1709 р., велична історико-ландшафтна домінанта ворсклинської заплави відвідувалася головнокомандуючим російської армії Петром I та О.Д.Меншиковим. За напівлегендарними оповідями, ще тоді майдан був пристосований під склад провіанту та порошу. В кінці XVIII ст. він неодноразово відвідувався вищим генералітетом, у тому числі М.Л.Кутузовим. **1807 р.** цей склад переобладнаний у **сховище фуражу й артилерії**, оточений валом. Проміжки між підвищеннями кільцевого валу майдана отримали підсилення великими воротами, сліди стовпів від яких ще були помітні в кінці 1870-х рр.

Розрита Могила не була обійдена й подіями часу Другої світової війни. На ній розміщувалися спостережні пункти радянських військ та укриття німецької артилерії, бліндажі, окопи. Поряд з майданом, за повідомленням А.І.Охріменка, вздовж дороги на Опішню була відрита смуга окопів і ровів, після інтенсивних боїв у вересні 1943 р. щент заповнених трупами воїнів.

Історія вивчення. Майдан Розрита Могила відомий ще з другої чверті XVII ст. Він згадується під 1627 р. у “Книге Большому Чертежу” як “Разрытый курган на Муравской дороге” у межіріччі Мерли та Мерчика. Піонер вивчення старожитностей Харківщини і Полтавщини В.В.Пассек також відвідує в 1830-х рр. Розриту Могили й відносить її до числа городищ. Досить детальний опис пам'ятки наводить архієпископ Харківський і Охтирський, доктор богослів'я Філарет (Д.Г.Гумілевський) у “Історико-статистичному описові Харківської єпархії”, виданому наприкінці 1850-х рр.

Опис Розритої Могили як городища опублікований полтавським археологом й етнографом І.А.Зарецьким 1888 р. Археолог-аматор не тільки ретельно оглянув пам'ятку,

зібрав підйомні матеріали в її окрузі, а й дослідив шляхом розкопок у 1888-1889 рр. 14 курганів неподалік величезної споруди. Серед цих поховальних комплексів найширшу відомість отримали курган № 7 Вітова Могила та курган № 13 Опішлянка. Завдяки наявності виразних знахідок, в тому числі виробів із золота, бронзи, заліза, ці кургани датуються серединою VI — початком V ст. до н.е. Не менш відоме й впускне поховання кургану № 6 групи Розритої могили, що належало тюркському номаду гуно-аланського походження. Небіжчика було поховано випростано на спині у берестяному гробовищі. Поряд з ним виявлені золоті сережки, бронзові пряжки і розділювачі ремінців, уламки залізних виробів та ліпний горщик із залишками проса. Цей комплекс датований другою половиною V — початком VI ст. н.е.

Розрита Могила неодноразово оглядалася археологами. 1945 р. її відвідав І.І.Ляпушкін, 1951 р. — Б.А.Шрамко, 1953 р. — Г.Т.Ковпаненко, 1968 р. — В.П.Андрієнко, 1983 р. — група археологів у складі Д.Я.Телегіна, Є.В.Махно, Б.А.Шрамка, Г.О.Сидоренко й О.Б.Супруненко. Останнє обстеження здійснювалося Т.В.Варвянською (Менчинською) 1995 р., яка зняла окомірний план, що зафіксував сучасний стан збереження пам'ятки. Відтоді чи не кожен з вітчизняних та іноземних археологів, який відвідує Більське городище, завжди заїздить на Розриту Могили.

Серед обстежень майдана другої половини XX ст. найбільш плідними були огляд та обміри пам'ятки, здійснені Б.А.Шрамком 1951 р., задовго до появи лісонасаджень навколо, та нівелювання під дією природних чинників, окопів, ям бліндажів, оголень тощо. Результати цих обмірів мають чималу актуальність і на сьогодні.

Колекції знахідок безпосередньо з Розритої Могили *відсутні*. Адже таку грандіозну пам'ятку досліджувати шляхом розкопок ніхто й не намагався. Невелика збірка пізньосередньовічних знахідок І.А.Зарецького з підніжжя майдана надійшла 1891 р. до фондів Історичного музею у Москві (сучасного Державного історичного музею Російської Федерації). Туди ж потрапили і матеріали розвідкових зборів І.А.Зарецького в Лихівці, і предмети з досліджених ним курганів групи Розритої Могили та в Котельві.

Частина речей — унікальні комплекси Вітової Могили та Опішлянки у середині 1930-х рр. були повернуті в Україну, до Харківського історичного музею. І, як сповіщають харківські музейники, безслідно зникли у розбомбленому фашистами ешелоні 1942 р. Правда, на сьогодні в археологічній збірці Харківського історичного музею вже можна вичленити до 10 збережених предметів з цих поховань; можна сподіватися, що там же знаходяться й унікальні золоті прикраси сагайдака та широко відома хрестоподібна бляха, які вважаються втраченими для України. Невелика колекція з розкопок одного із ранньоскіфських курганів групи Розритої Могили, здійснених 1983 р. А.О.Моруженко, до 2000 р. зберігалася у фондах музею-кабінету археології Донецького державного університету.

б) перебудови і витрати, що змінили первісний вигляд пам'ятки

На початку XVII ст. колишній курган був зруйнований шляхом вибирання чорнозему в центрі насипу. Можливо, вже тоді, для полегшення земляних робіт кільцевий вал перерізали заглибини-проїзди. На північний захід та південний схід від насипу кургана виникають “вуси” — бурти для складування і збагачення здобутого чорнозему на селітру. Під час вибирання ґрунту, можливо, було знайдене і пограбоване поховання у центрі кургана. У будь-якому випадку дно заглибини у центрі лежить значно глибше в материк у від рівня стародавньої поверхні. Ґрунт буртів на початку XIX ст. був використаний для спорудження навкруги насипу валу, тоді ж цей вал оточили неглибоким ровом. У процесі пристосування майдана під військовий склад рештки кільця насипу колишнього кургану перерізали проходами, зі влаштуванням у цих заглибинах дерев'яних воріт.

Наступний етап руйнування насипу відбувався вже під час Другої світової війни. Так, дослідники відзначили наявність у центрі та на схилах майдана решток бліндажа, 25 окопів і “щілин”. У повоєнний час північно-західний борт і частина навколишнього валу виявилися зритими місцевим населенням з метою вибирання глини в оголеннях, перетворених в ями-кар'єри. Довершили ці руйнування влаштування кар'єру з північно-західного боку майдану та інтенсивне розорювання навколишніх валів, рову, буртів.

Сучасний рельєф пам'ятки, замаскований заростями рослин, кущиками та бур'янами, вже дещо відізняється від зафіксованого в обмірах 1951 р., хоча останні є визначальними для розуміння характеру втрат та реконструкції попереднього вигляду пам'ятки.

в) реставраційні роботи (загальна характеристика, час, автор, місце зберігання документації)

Не проводилися. Згідно із рішенням Полтавської обласної ради від 27 жовтня 1994 р. майдан, на насипу якого збереглася незаймана степова рослинність з домінуванням злаків та різнотрав'я, оголошений комплексною пам'яткою природи місцевого значення площею **2,6 га**, виведений із землекористування. Тут заборонено збирання рослинної сировини, сінокос, оборювання, насадження лісу. Для збереження центральної частини насипу майдан на початку 1960-х рр. оточили лісозахисною смугою у 2-3 ряди — з дуба, ясеня і береста, окремих кущів ліщини.

Цим природоохоронним заходам, що позитивно вплинули на стан збереження пам'ятки, передували ботанічні обстеження д.б.н. Т.Л.Андрієнко та д.б.н. О.М.Байрак, які виявили на схилах Розритої Могили “острівці” ковили волосистої, занесеної до “Червоної Книги України”. Флористичне ядро у межах пам'ятки утворюють типові степові види, серед яких різак звичайний, лещиця волотиста, чебрець Маршала, осока колхідська, шавлія степова та ще близько 20 видів рослин.

Сучасний стан охорони пам'ятки археології, промислового виробництва козацької доби та природи ускладнюється неконтрольованими підпалами рослинності, що зчиняються місцевими фермерами при знищенні стерні навколишніх угідь, відвідуванням майдана мародерами на предмет пошуку реліквій останньої війни.

VII. ОПИС ПАМ'ЯТКИ

А	для пам'яток археології —	характер культурного шару, найважливіші знахідки
	для пам'яток історії —	характеристика пам'ятки, наявність, текст і час встановлення меморіальної дошки
	для пам'яток архітектури —	основні особливості планувальної композиційно-просторової структури і конструкцій; характер декору фасадів і інтер'єрів; наявність живопису, скульптури, прикладного мистецтва; будівельний матеріал, основні габарити
	для пам'яток монументального мистецтва —	основні особливості композиційного і колористичного рішення: тексти, матеріал, техніка, розмір

Місцезнаходження, топографія та навколишні пам'ятки. Майдан Розрита Могила знаходиться урочищі **Розрита Могила**, за 2,5 км на схід — північний схід від с. **Лихачівка** Малорублівської сільської ради Котелевського району Полтавської області, та в 0,6 км на захід від перехрестя автошляхів смт.Опішня — м.Колонтаїв та м.Полтава — смт.Котельва — м.Суми, займаючи край підвищення третьої тераси лівого берега р.Ворскла, висотою 108,0 м над рівнем заплави. Абсолютна висота максимального підвищення Розритої Могили складає 119,0 м. Майдан розташований за 60-70 м на північ від шосе смт.Опішня — м.Колонтаїв. Загальна площа майдану перевищує 2,8 га, а зі втратами — 3,5 га. Навколишній рельєф колишньої степової ділянки з поодинокими заглибинами-“блюдцями”, злегка хвилястого характеру, дещо південно-західніше переходить у масив Лихачівських, свого часу рухливих, пісків з дюнами на правобіччі від гирла р.Мерла — лівої притоки р.Ворскла. Вони закріплені сучасним сосновим бором. Біля підніжжя тераси, із заходу, знаходиться кілька боліт та озер. За 3,3 км у тому ж напрямку розташоване відоме Лихачівське поселення скіфського часу, у східному, в бік Колонтаєва — по боровій та третій терасі Мерли — вишикувався ланцюжком ряд курганів висотою 0,6-3,5 м, що позначають старий торговий шлях скіфської доби.

Опис пам'ятки. Майдан має вигляд **кільцеподібного насипу** із зовнішнім діаметром на рівні підосви (вісь МН на обмірному плані Б.А.Шрамка) в 150 м. Поверхня цього насипу нерівна. На ній помітні п'ять вершин, з яких найбільшими є — № № 3 та 4 висотою по 10 м, № 5 — 11 м. Між вершинами кільцевого насипу існують *п'ять проходів* (А — Д), які

розташовані не на рівні підшви споруди, а значно вище — на висоті 5,2-6,5 м від навколишньої поверхні. Дно цих проходів не спłaszcене, воно має клинчастий перетин. Саме з кількома з цих проходів І.А.Зарецький пов'язував існування “воріт” колишнього військового складу ХІХ ст. В середині кільцевого насипу відрита значна *заглибина* неправильно-овальної форми, розміром 68х86 м, яка досягає глибини 9,5-12,6 м від вершини № 5. Схили внутрішньої заглибини у передденні пологі, вище на 3-4 м від рівня дна — стрімкі, з крутизною у 45-60 градусів. *Поверхня насипу і заглибини задернована*, місцями вкрита невеликими кущами. На дні є рештки кількох грабіжницьких шурфів початку 1980-х років, сліди заплилого бліндажа. Під дерном у центрі — материк — лесоподібний суглинок, без будь-яких порушень. Масив кільцевого насипу — чорноземний курганний, “валькований” дернинами, з рідкими тонкими прошарками суглинку, часом вуглинками.

Навкруги основного кільцевого насипу, на відстані 12-20 м від нього, споруджені *кільцеві концентричні вали з ровами*, що перериваються біля відповідних проходів. Висота таких валів — 1,0-2,5 м від рівня навколишньої поверхні, глибина ровів сьогодні — не перевищує 0,5-1,1 м при ширині 2-3 м. Характер зовнішньої обваловки відповідає прийомам польової фортифікації ХVІІІ-ХІХ ст. При врахуванні цих зовнішніх кільцевих валів та ровів, *діаметр майдана* (вісь М-Н₁) досягає **202 м**. Поверхня валів частково задернована, частково ж — вкрита лісонасадженнями, а зі сходу, місцями півдня і заходу — розорана. На сьогодні ця площа вже не використовується під сільськогосподарські угіддя.

Крім того, з південно-східного боку від майдана відходив ще *серпоподібний* у плані вал довжиною 40-43 м, що мав найбільші розміри у північно-західній частині, де його висота досягала 2,0 м при ширині основи 7,0 м. Протилежна частина цього серпоподібного насипу-бурта дуже розорана і ледь здіймається над денною поверхнею. З північно-західного боку від майдана також існував подібний *вал-бурт* розміром 20-50х100 м, який зруйновано кар'єром ще в 1940-х рр. Сліди цього бурта вгадуються за рештками підвищень у полишеному кар'єрі.

Звісно, первісний рельєф майдана змінюється з часом. Це відзначали більшість дослідників пам'ятки. З появою густого травостою з'явилися ознаки стабілізації у цих процесах, що є відрадним фактом.

До атрибуції пам'ятки. Існує кілька точок зору щодо походження і призначення Розритої Могили. Дослідники ХІХ ст. обстоювали ідею З.Доленги-Ходаківського та В.В.Пассека про призначення кільцевого насипу у центрі для оборони стародавнього населення в якості городища. До цієї думки схилявся й І.А.Зарецький.

В 1970-ті рр. традиційним стало сприйняття майданів як решток зруйнованих селітроварництвом курганів. Це повною мірою стосувалося і Розритої Могили. Таку оцінку цієї пам'ятки подають Г.О.Сидоренко, Д.Я.Телегін, О.Б.Супруненко та Т.В.Варвянська (Менчинська). У такому разі, гіпотетично, первісний курган Розритої Могили варто пов'язувати із похованням одного з правителів Більського городища, що, з огляду на величезні розміри насипу, не здається несподіваним.

Осібну думку має професор Б.А.Шрамко, який вважає, що Розрита Могила мала культове призначення, виступаючи в ролі храму, пов'язаного з поховальним обрядом, та була обсерваторією для календарних розрахунків землеробського населення доби раннього залізного віку.

б) загальна оцінка суспільної, науково-історичної та художньої значимості пам'ятки

Розрита Могила — найвищий і один із найбільших майданів Лівобережної України на території Полтавщини, залишки величезного кургану скіфського часу, історико-ландшафтна домінанта лівобережної заплави Ворскли у межах Котелевського району,

цікавий об'єкт історії селітроварництва та військової архітектури XIX ст. Насамкінець — це унікальне місце недоторкано збереженого куточка степової рослинності, що буяла на навколишніх передстепових ділянках ще до XIX ст. Пам'ятка має значні перспективи щодо досліджень за проблематикою з'ясування поховального обряду скіфського часу та вивчення процесу і географії поширення селітроваріння доби пізнього українського середньовіччя.

Крім того, рештки насипу майдана та навколишня територія підвищення зберігають на незначних глибинах (0,4-1,2 м) залишки й досі остаточно не досліджених окопів з останками радянських воїнів часу наступу на Полтаву у вересні 1943 р., закидання без поховання яких засвідчено численними повідомленнями місцевих жителів та пошуковців.

VIII. ОСНОВНА БІБЛІОГРАФІЯ, АРХІВНІ ДЖЕРЕЛА, ІКОНОГРАФІЧНІ МАТЕРІАЛИ

1. Андрієнко В.П. Майдани і майдановидні споруди України // Вісник Харківського університету. — Харків, 1971. — № 62. — Історія: вип.5. — С.65-76.
2. Багалеї Д.И. Предисловие к Археологической карте Харьковской губернии // Тр. XII АС. — М., 1905. — Т.1. — С.7.
3. Варвянська Т.В., Супруненко О.Б. Розрита Могила. — Полтава: Археологія, 1996. — 48 с.: іл.
4. Зарецкий И.А. Заметка о древностях Харьковской губернии Богодуховского уезда слободы Лихачёвки // Харьковский сборник. — Харьков, 1888. — Вып.2. — С.239-240. — Табл.І.
5. Книга Большому Чертежу / Подг. к печ. и ред. Сербиной К.Н. — М., Л.: Изд-во АН СССР, 1950. — С.63.
6. Ковпаненко Г.Т. Племена скіфського часу на Ворсклі. — К.: Наук. думка, 1967. — С.58-59.
7. Кулатова І.М. "Розкопана Могила". Майдан // Полтавщина: Енциклопедичний довідник. — К.: УЕ, 1992. — С.840.
8. Моруженко А.А. Скифские погребения в бассейне Ворсклы // Проблемы археологии Поднепровья. — Днепропетровск: Изд-во ДГУ, 1986. — С.11-119.
9. Наукова концепція державного археологічного заповідника «Більське городище скіфського часу»: Наукова концепція, довідкові матеріали, проекти / Упорядн., наук. ред. Супруненко О.Б. — Полтава: Археологія, 1996. — С.26-27, 43.
10. Обломский А.М. Днепровское лесостепное Левобережье в позднеаримское и гуннское время (середина 3 – вторая половина 5 в. н. э.): Автореф. дисс. ... докт. ист. наук. — М., 2001. — С.46.
11. Пассек В.В. Курганы и городища Харьковского, Валковского и Полтавского уездов // Русский исторический сборник. — М., 1839. — Т.III. — Кн.2. — С.19.
12. Сидоренко Г.О., Махно Є.В., Телегін Д.Я. Довідник з археології України. Полтавська область. — К.: Наук. думка, 1982. — С.58.
13. Супруненко О., Коляда Ю. Чому зникають майдани? // Знання та праця. — К., 1988. — № 10. — С.27.
14. Филарет. Историко-статистическое описание Харьковской епархии. — М., 1857. — Отд.III. — С.265, 269-270.
15. Шрамко Б.А. Майдан Разрытая Могила // Археологічний літопис Лівобережної України. — Полтава, 2000. — № 1-2. — С.19-25.
16. Zakharov A.A. I.A.Zaretsky's Excavations in the Government of Charcov // ESA. — Helsinki, 1932. — VII. — P.59-81.

Див. також: Заповідна краса Полтавщини / Андрієнко Т.Л., Байрак О.М., Залудяк М.І. та ін. — Полтава: Астреля, 1996. — С.162. — № 11.

Картографічні матеріали:

1. Полтавская область: Топографическая карта М 1 : 200 000. — К.: ВКФ ТУ, 1991. — Л.2.
2. Ворскла. — Реки Украины, вып.4. — Карта М 1 : 200 000 и 1 : 50 000. — М.: ГУГК СССР, 1991. — Л.1 об.

ТЕХНІЧНИЙ СТАН

характеристика загального стану: для пам'яток археології	добрий	середній	поганий	аварійний
культурного шару		Вуси і навколишній вал		
найважливіших знахідок насип майдану	+	+		

Х. СИСТЕМА ОХОРОНИ

а) категорія охорони

Національна	місцева	не взято
+	+	

б) дата і № документа про взяття під охорону

Рішення виконкому Полтавської обласної ради від 23 квітня 1982 р. № 247;Порядковий номер за Державним реєстром Національного культурного надбання — № **3958**.

в) границі охоронної зони і зони регулювання забудови (короткий опис з посиланням на стверджуючий документ) визначені

за рішенням Полтавської обласної ради від 8 липня 1975 р. № 301 — “у межах історичних обвалувань насипу”, та від 15 лютого 2001 р. “Про організацію охоронюваної заповідної археологічної території “Більське городище”. — Додаток 1, карта-схема 2 — на відстані в 0,5 км на захід, схід та південь, та на 1,5 км — на північ від підосви майдана (схема 9).

а також

Крім того, рішенням Полтавської обласної ради від 27 жовтня 1994 р. “Розрита Могила” оголошена комплексною пам’яткою природи місцевого значення із загальною площею 2,6 га.

г) балансова належність і конкретне використання

На кінець 2001 р. — ПСП ім. Сидора Ковпака, що здійснює нагляд за станом збереження, з 2002 р. — Мало-Рублівської сільської ради Котелевського району.

д) дата і № охоронного документа

Дата складання паспорта

Паспорт склали Кулатова Ірина Миколаївна, зав. відділом охорони пам’яток археології,
Супруненко Олександр Борисович, к.і.н.,
директор ЦОДПА

(прізвище, ім’я по батькові, посада або професія)

“15” листопада 2001 р. _____ (Кулатова І.М.) _____ (Супруненко О.Б.)
(підпис) (підпис)

Заст. начальника

управління культури Полтавської облдержадміністрації _____ (Белько О.В.)
(підпис)

1.2.3.577-2.16.10

Індекс

с.Лихачівка Котелевського району,
Полтавська область, ур.Розрита Могила
Майдан Розрита Могила
VI - IV ст. до н.е., XVII ст.

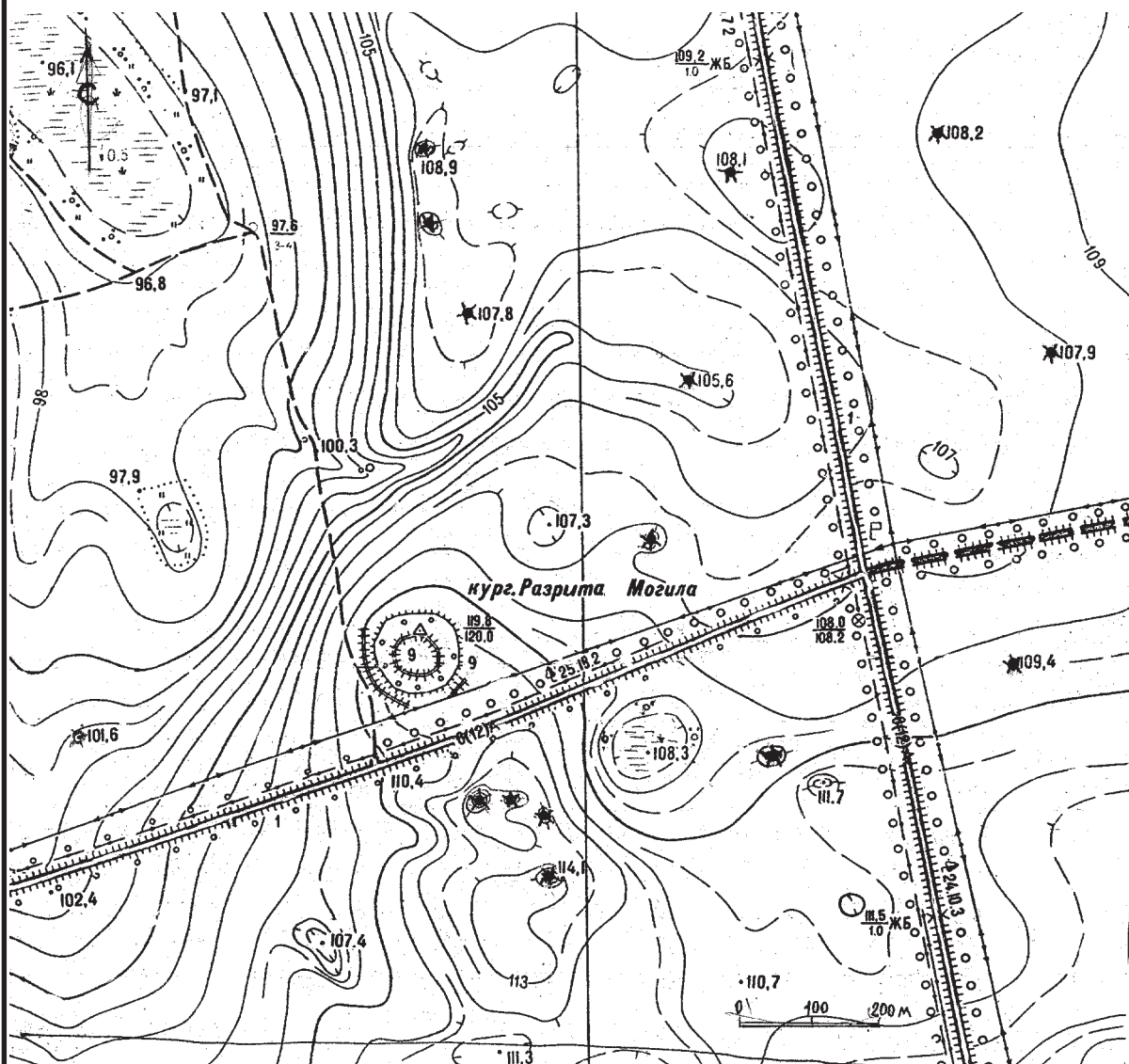

Схема розміщення.

Основа: Карта М1:10000. — М.: ГУГК, 1972.

с.Лихачівка Котелевського району,
Полтавська область, ур.Розрита Могила
Майдан Розрита Могила
VI - IV ст. до н.е., XVII ст.

Загальний вигляд з південного заходу.

Рис. Зарецького І.А., 1888 р.

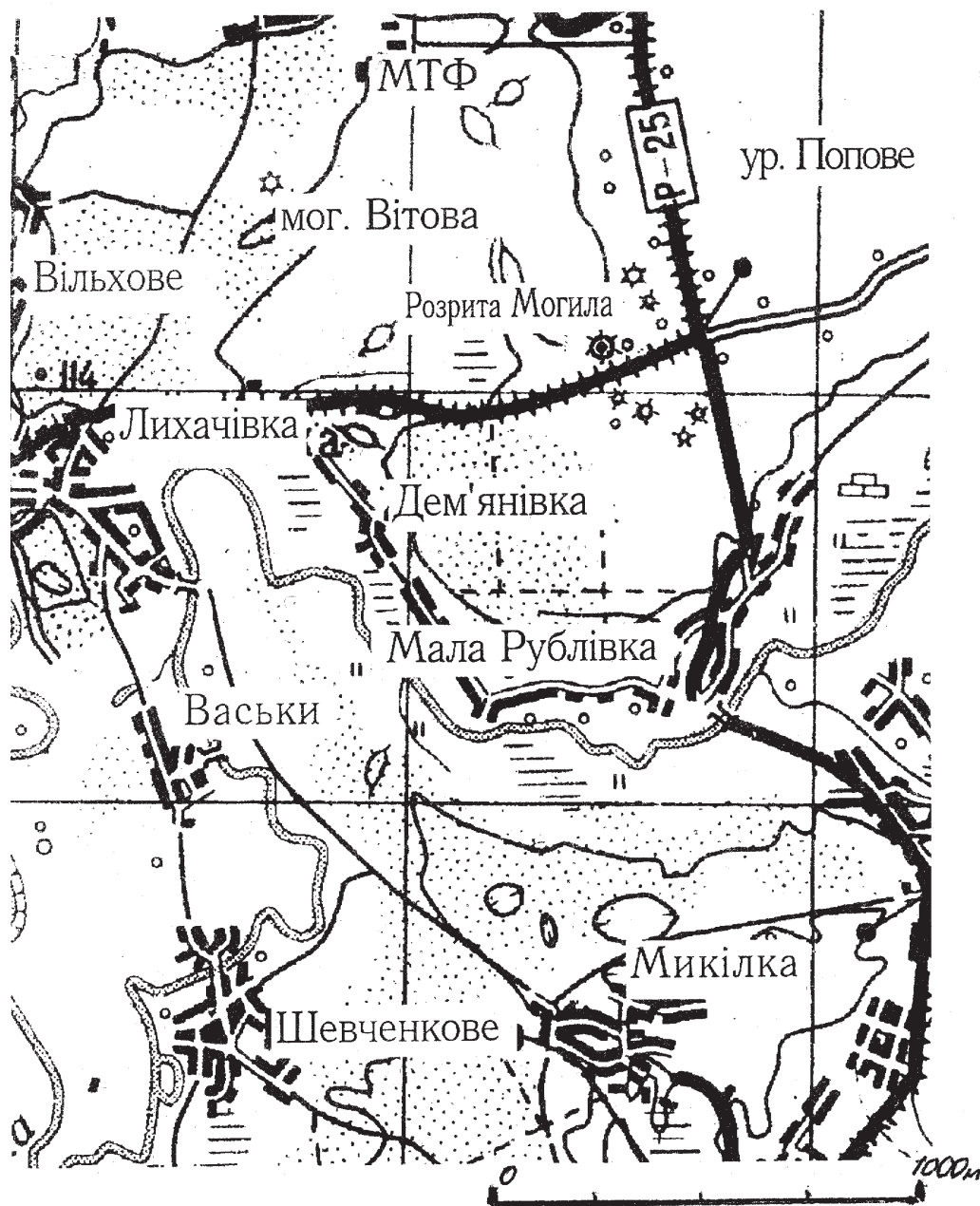
с.Лихачівка Котелевського району,
Полтавська область, ур.Розрита Могила
Майдан Розрита Могила
VI - IV ст. до н.е., XVII ст.

Вершини кільцевого насипу (№№ 2-3а)
та прохід (Б).

Рис. Варвянської Т.В., 1995 р.

с.Лихачівка Котелевського району,
Полтавська область, ур.Розрита Могила
Майдан Розрита Могила
VI - IV ст. до н.е., XVII ст.

План розташування.

Основа: Полтавська область. — Карта М1:200000. — М.: ГУГК, 1991.

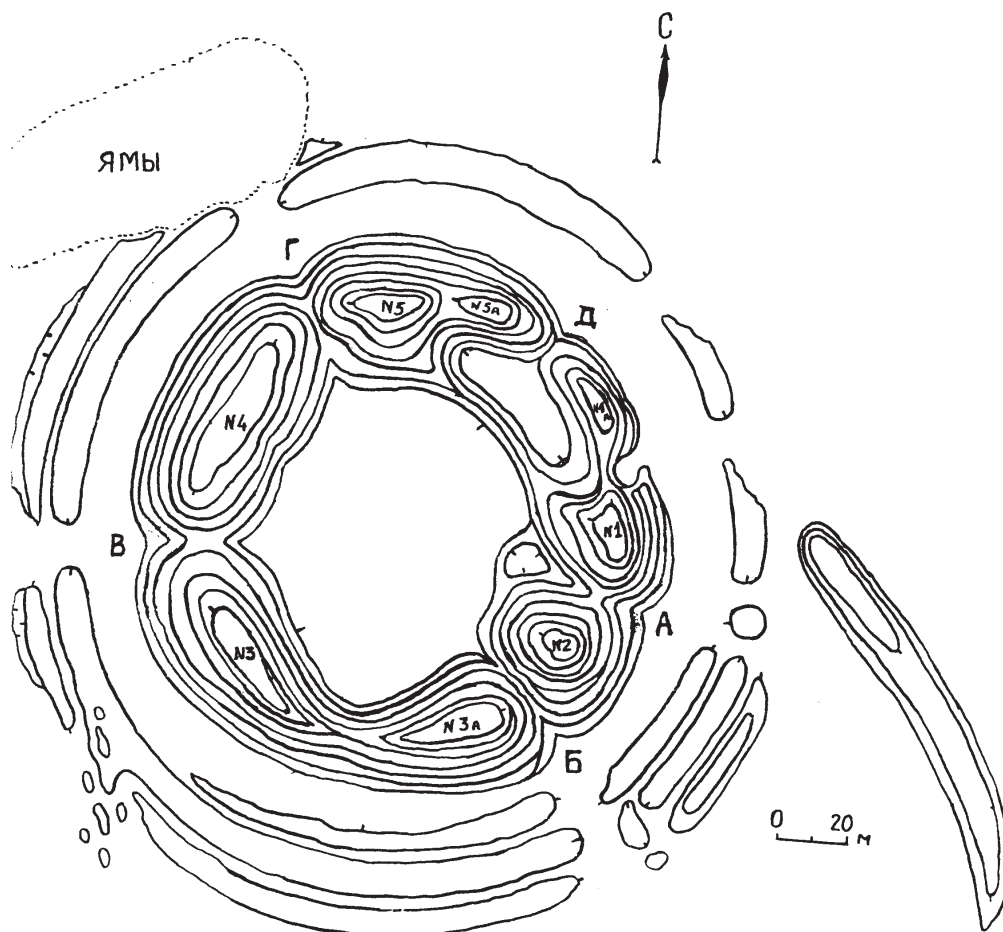
с.Лихачівка Котелевського району,
Полтавська область, ур.Розрита Могила
Майдан Розрита Могила
VI - IV ст. до н.е., XVII ст.

План за сучасним станом збереження.

Зйомка Варвянської Т.В., 1995 р.

с.Лихачівка Котелевського району,
Полтавська область, ур.Розрита Могила
Майдан Розрита Могила
VI - IV ст. до н.е., XVII ст.

Умовні позначення
А-Д — проходи;
1-5 — вершини кільцевого насипу.

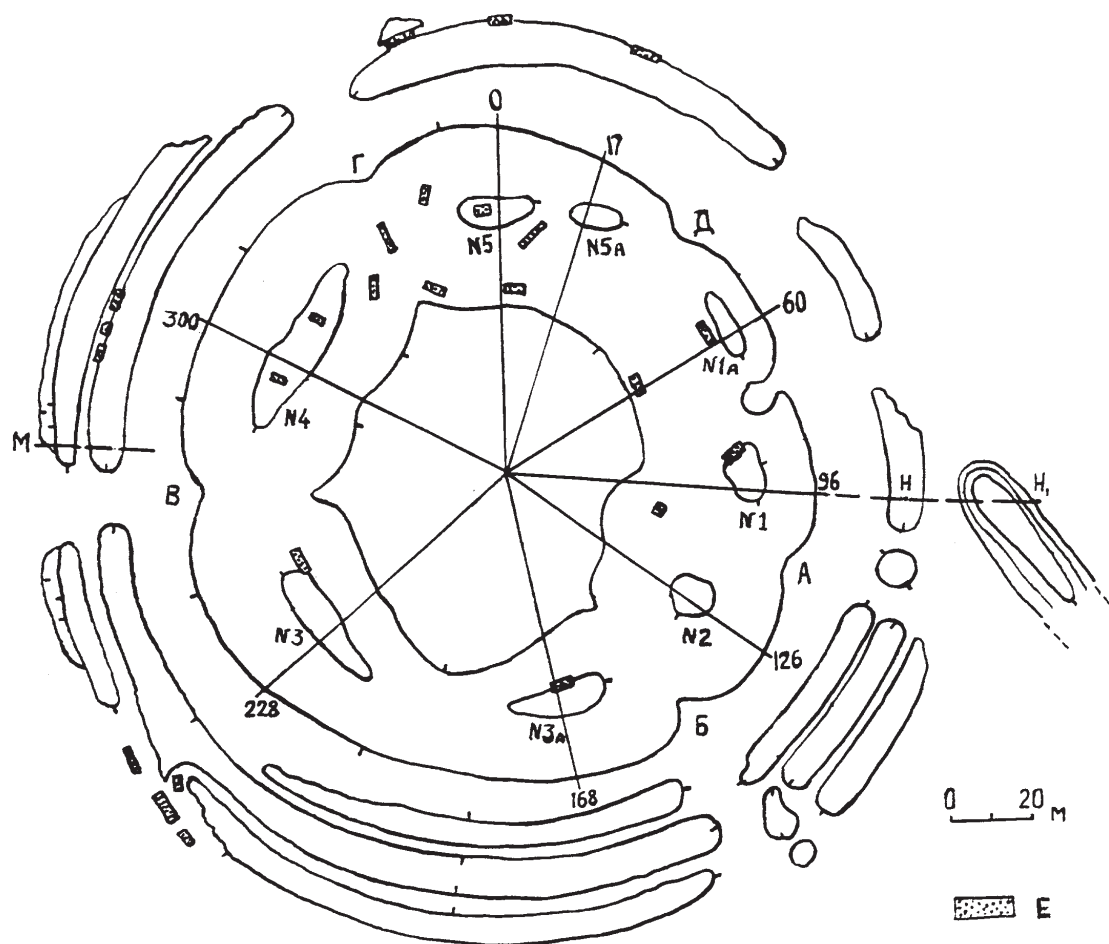
Генеральний план.

Зйомка Шрамка Б.А., 1951 р.

с.Лихачівка Котелевського району,
Полтавська область, ур.Розрита Могила

Майдан Розрита Могила

VI - IV ст. до н.е., XVII ст.

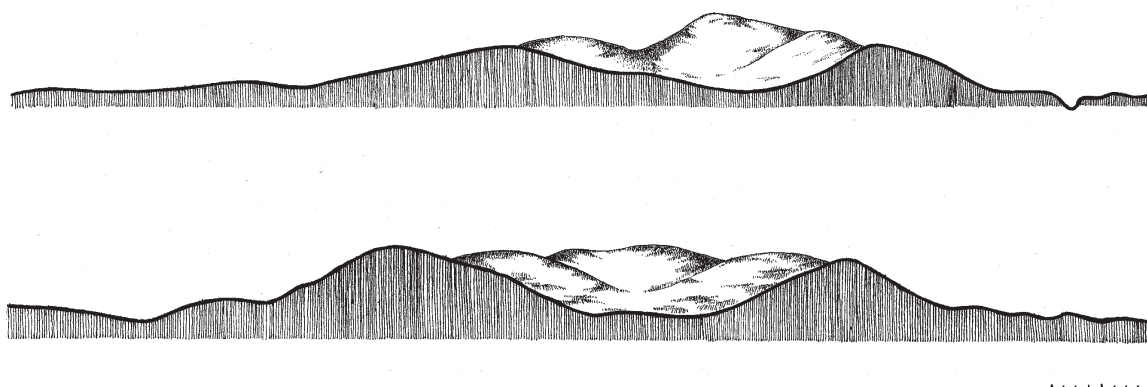
Умовні позначення

А-Д — проходи; 1-5 — вершини кільцевого насипу;
Е — окопи і землянки 1941-1943 рр.;
М-Н — напрямки вимірів діаметру майдана

Схема азимутів на вершини майдана.

Зйомка Шрамка Б.А., 1951 р.

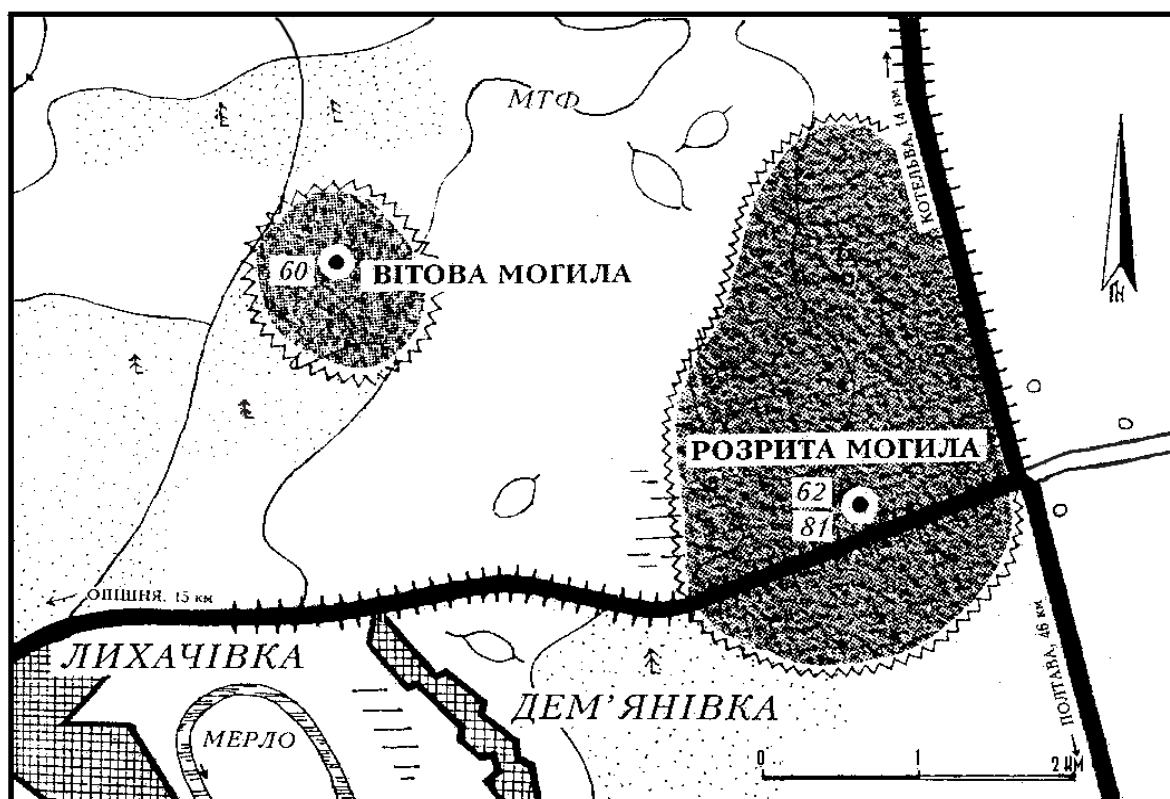
с.Лихачівка Котелевського району,
Полтавська область, ур.Розрита Могила
Майдан Розрита Могила
VI - IV ст. до н.е., XVII ст.

Перетини (широтний і меридіальний).

Рис. Варвянської Т.В., 1995 р.

с.Лихачівка Котелевського району,
Полтавська область, ур.Розрита Могила
Майдан Розрита Могила
VI - IV ст. до н.е., XVII ст.

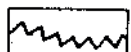
Умовні позначення

- територія пам'ятки археології

- пам'ятка природи

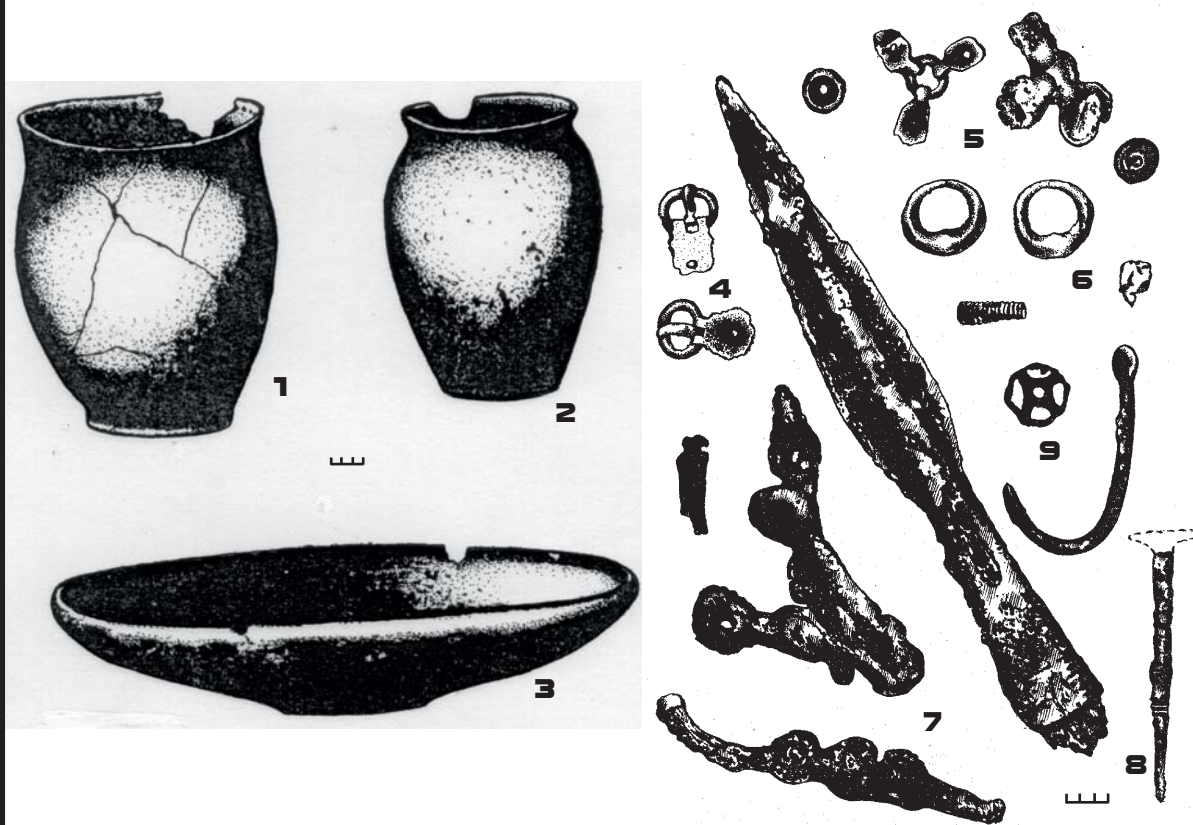
- межа охоронної зони території

Схематичний план охоронної зони.

Укл. Золотницький Б.І., 1996 р.

Затверджена рішенням Полтавської обласної ради
від 15.02.2001 р.

с.Лихачівка Котелевського району,
Полтавська область, ур.Розрита Могила
Майдан Розрита Могила
 VI - IV ст. до н.е., XVII ст.

Знахідки з курганів групи Розритої Могили:

1, 3, 7, 8, 9 - кургани №№10, 11, 13 (скіфського часу);
 2,4-6 - курган № 6 (гунського часу).

Розкопки Зарецького І.А., 1888 р.